

NGUYÊN LÝ LẬP TRÌNH HƯỚNG ĐỐI TƯỢNG

Bài 5: Nạp chồng toán tử

Giảng viên: TS. Lý Anh Tuấn

Email: tuarla@tlu.edu.vn

Nội dung

1. Nạp chồng toán tử cơ sở
  - Các toán tử một ngôi
  - Là hàm thành viên
2. Kiểu đối tượng trả về
3. Hàm bạn, lớp bạn
4. Tham chiếu và nạp chồng
  - << và >>
  - Các toán tử: =, [ ], ++, --

Giới thiệu nạp chồng toán tử

- Các toán tử $+$, $-$, $\%$, $==$, ... thực ra là các hàm
- Chỉ đơn giản được gọi với cú pháp khác:
 $x + 7$
  - “ $+$ ” là toán tử hai ngôi
  - x & 7 là các toán hạng
- Hãy tưởng tượng nó là:
 $+(x, 7)$
  - “ $+$ ” là tên hàm
  - x , 7 là các đối số
  - Hàm “ $+$ ” trả về tổng của các đối số

Viễn cảnh nạp chồng toán tử

- Các toán tử dựng sẵn
  - Vd: +, -, =, %, ==, /, *
  - Đã làm việc với các kiểu C++ dựng sẵn
  - Ở dạng hai ngôi chuẩn
- Chúng ta có thể nạp chồng chúng
  - Để làm việc với các kiểu của chúng ta
  - Để cộng các kiểu theo nhu cầu ở dạng ký hiệu mà chúng ta quen thuộc
- Luôn luôn nạp chồng cho các thao tác tương đồng

Nạp chồng cơ sở

- Nạp chồng toán tử
  - Rất giống nạp chồng hàm
  - Bản thân toán tử là tên của hàm
- Ví dụ khai báo:
`const Money operator +(const Money& amount1,
 const Money& amount2);`
  - Nạp chồng + cho các toán hạng kiểu Money
  - Để hiệu quả cần sử dụng các tham chiếu hằng
  - Trả về giá trị kiểu Money: cho phép cộng các đối tượng “Money”

Nạp chồng “+”

- Xét ví dụ trước:
  - Lưu ý: “+” được nạp chồng không phải hàm thành viên
  - Định nghĩa bao gồm nhiều thứ hơn là phép cộng đơn giản
    - Đòi hỏi phát biểu phép cộng kiểu Money
    - Phải điều khiển các giá trị âm/dương
- Các định nghĩa nạp chồng toán tử thường rất đơn giản
  - Chỉ thực hiện “phép cộng” đặc thù cho kiểu của bạn

Định nghĩa “+” Money

- Định nghĩa phép “+” cho lớp Money

```
52 const Money operator +(const Money& amount1, const Money& amount2)
53 {
54     int allCents1 = amount1.getCents( ) + amount1.getDollars( )*100;
55     int allCents2 = amount2.getCents( ) + amount2.getDollars( )*100;
56     int sumAllCents = allCents1 + allCents2;
57     int absAllCents = abs(sumAllCents); //Tien co the am.
58     int finalDollars = absAllCents/100;
59     int finalCents = absAllCents%100;
60     if (sumAllCents < 0)
61     {
62         finalDollars = -finalDollars;
63         finalCents = -finalCents;
64     }
65     return Money(finalDollars, finalCents);
66 }
```

Câu lệnh return trả về một đối tượng được tạo ra bởi hàm tạo

Nạp chồng “==”

- Toán tử đẳng thức, ==
  - Cho phép so sánh các đối tượng Money
  - Khai báo:
bool operator ==(const Money& amount1,
const Money&
amount2);
    - Trả về kiểu bool với đẳng thức đúng/sai
- Cũng không phải hàm thành viên

Nạp chồng “==” cho Money

- Định nghĩa toán tử “==” cho lớp Money:

```
83 bool operator ==(const Money& amount1, const Money& amount2)
84 {
85     return ((amount1.getDollars( ) == amount2.getDollars( ))
86         && (amount1.getCents( ) == amount2.getCents( )));
87 }
```

Kiểu đối tượng trả về

- Trả về đối tượng hằng
  - Việc nạp chồng toán tử “+”
const Money operator +(const Money& amount1,
const Money& amount2);
  - Trả về một đối tượng hằng
- Trả về đối tượng không hằng
  - Khi không có const trong khai báo:
Money operator +(const Money& amount1,
const Money& amount2);
  - Xét biểu thức được gọi: m1 + m2
    - Trả về đối tượng Money có thể sửa đổi
- Nên định nghĩa đối tượng trả về là hằng

Nạp chồng toán tử một ngôi

- C++ có các toán tử một ngôi
  - Được định nghĩa cho một toán hạng
  - Ví dụ, - (phủ định)
    - $x = -y$ // Gán x bằng phủ định của y
  - Các toán tử một ngôi khác:
    - ++, --
- Các toán tử một ngôi cũng có thể được nạp chồng

Nạp chồng “-” cho Money

- Khai báo hàm nạp chồng “-”
  - Đặt bên ngoài định nghĩa lớp:
`const Money operator –(const Money& amount);`
  - Lưu ý: chỉ một đối số (vì chỉ có một toán hạng)
- Toán tử “-” được nạp chồng hai lần
  - Với hai toán hạng/đối số (hai ngôi)
  - Với một toán hạng/đối số (một ngôi)
  - Cần có định nghĩa cho cả hai

Định nghĩa “-” nạp chồng

- Định nghĩa nạp chồng hàm “-”:

```
const Money operator –(const Money& amount)
{
    return Money(-amount.getDollars(),
                 -amount.getCents());
}
```
- Áp dụng toán tử một ngôi “-” cho kiểu dựng sẵn
  - Là thao tác đã biết đối với các kiểu dựng sẵn

Sử dụng “-” nạp chồng

- Xét:

```
Money    amount1(10),  
          amount2(6),  
          amount3;  
amount3 = amount1 – amount2;
```

- Gọi nạp chồng “-” hai ngôi

```
amount3.output();    //Displays $4.00  
amount3 = -amount1;
```

- Gọi nạp chồng “-” một ngôi

```
amount3.output();    //Displays -$10.00
```

Nạp chồng như hàm thành viên

- Trong các ví dụ trước: các hàm là độc lập
  - Được định nghĩa bên ngoài lớp
- Có thể nạp chồng như là “toán tử thành viên”
  - Giống như các hàm thành viên khác
- Khi toán tử là hàm thành viên
  - Chỉ có duy nhất một tham số
  - Đối tượng gọi phục vụ như là tham số thứ nhất

Ví dụ toán tử thành viên

- Money cost(1, 50), tax(0, 15), total;
total = cost + tax;
  - Nếu “+” được nạp chồng như là toán tử thành viên:
    - cost là đối tượng gọi
    - tax là đối số duy nhất
  - Hãy hình dung là: total = cost.+(tax);
- Khai báo “+” trong định nghĩa lớp:
  - const Money operator +(const Money& amount);
  - Lưu ý chỉ có một đối số

Nạp chồng áp dụng hàm ()

- Toán tử gọi hàm, ()
  - Phải được nạp chồng như hàm thành viên
  - Cho phép sử dụng đối tượng lớp giống như một hàm
  - Có thể nạp chồng với số lượng đối số bất kỳ

- Ví dụ:

```
Aclass anObject;  
anObject(42);
```

- Nếu () được nạp chồng → nạp chồng lời gọi

Các nạp chồng khác

- &&, ||, và toán tử dấu phẩy
  - Phiên bản định nghĩa trước làm việc với kiểu bool
  - Sử dụng đánh giá tắt
  - Khi nạp chồng không sử dụng đánh giá tắt nữa
- Nói chung không nên nạp chồng những toán tử này

Hàm bạn

- Hàm không phải hàm thành viên
  - Nhắc lại: toán tử nạp chồng là hàm không phải hàm thành viên
    - Chúng truy cập dữ liệu thông qua hàm truy cập và hàm biến đổi
    - Rất kém hiệu quả (phụ phí lời gọi)
- Hàm bạn có thể truy cập trực tiếp dữ liệu lớp private
  - Không phụ phí, hiệu quả hơn
- Do vậy: Tốt nhất là nạp chồng như hàm bạn cho toán tử không phải hàm thành viên

Hàm bạn

- Hàm bạn của một lớp
  - Không phải hàm thành viên
  - Truy cập trực tiếp tới các thành viên private
    - Giống như cách hàm thành viên làm
- Sử dụng từ khóa *friend* trước khai báo hàm
  - Được đặc tả trong định nghĩa lớp
  - Nhưng không phải là hàm thành viên
- Sử dụng hàm bạn để nạp chồng toán tử
  - Cải thiện hiệu quả thực hiện
  - Tránh gọi hàm thành viên truy cập/biến đổi

Lớp bạn

- Toàn bộ lớp có thể là bạn
  - Tương tự như hàm là bạn của lớp
  - Ví dụ
    - lớp F là bạn của lớp C
      - Tất cả hàm thành viên lớp F là bạn của C
      - Chiều ngược lại không đúng
- Cú pháp: friend class F
  - Nằm bên trong định nghĩa của lớp cho phép

Tham chiếu

- Tham chiếu định nghĩa:
  - Tên của một vị trí lưu trữ
  - Tương tự như “con trỏ”
- Ví dụ về tham chiếu đứng độc lập
  - `int robert;`
`int& bob = robert;`
    - *bob* là tham chiếu tới vị trí lưu trữ của *robert*
    - Những thay đổi với *bob* sẽ ảnh hưởng tới *robert*

Sử dụng tham chiếu

- Dường như nguy hiểm
- Hữu ích trong một số trường hợp:
- Truyền tham chiếu
  - Thường được sử dụng để thi hành kỹ thuật này
- Trả về một tham chiếu
  - Cho phép các thi hành nạp chồng toán tử được viết tự nhiên hơn
  - Tưởng tượng như là trả về một bí danh cho biến

Trả về tham chiếu

- Cú pháp:
`double& sampleFunction(double& variable);`
  - `double&` và `double` là khác nhau
  - Phải giống nhau trong khai báo hàm và đầu đề
- Mục trả về phải có một tham chiếu
  - Chẳng hạn như một biến kiểu đó
  - Không thể là biểu thức chẳng hạn như “`x+5`”
    - Không có vị trí bộ nhớ để trỏ đến
- Ví dụ định nghĩa hàm
`double& sampleFunction(double& variable)`
`{`
    `return variable;`
`}`

Nạp chồng << và >>

- Cho phép nhập và xuất các đối tượng
  - Tương tự như nạp chồng các toán tử khác
- Cải thiện tính khả đọc
  - Giống như tất cả các nạp chồng toán tử
  - Cho phép:
cout << myObject;
cin >> myObject;
  - Thay cho:
myObject.output(); ...

Nạp chồng <<

- Toán tử chèn, <<
  - Sử dụng với cout
  - Là toán tử hai ngôi
- Ví dụ
cout << "Hello";
  - Toán tử là <<
  - Số hạng thứ nhất là đối tượng cout được định nghĩa trước trong thư viện iostream
  - Số hạng thứ hai là xâu ký tự "Hello"

Nạp chồng <<

- Các toán hạng của <<
  - Đối tượng cout, thuộc kiểu lớp ostream
  - Kiểu lớp của chúng ta
- Nhắc lại lớp Money
  - Sử dụng hàm thành viên output()
  - Sẽ đẹp hơn nếu có thể sử dụng toán tử <<:
Money amount(100);
cout << "I have " << amount << endl;
thay cho:
cout << "I have ";
amount.output()

Nạp chồng <<

- Money amount(100);
cout << amount;
  - << nên trả về giá trị nào đó
  - Cho phép lồng nhau:
cout << "I have " << amount;
(cout << "I have ") << amount;
  - Đối tượng cout
    - Trả về kiểu đối số thứ nhất của nó, ostream

Ví dụ nạp chồng << và >>

```
1 #include <iostream>
2 #include <cstdlib>
3 #include <cmath>
4 using namespace std;
5 //Lop mo ta Luong tien thuoc loai tien te dollar My
6 class Money
7 {
8     public:
9         Money( );
10        Money(double amount);
11        Money(int theDollars, int theCents);
12        Money(int theDollars);
13        double getAmount( ) const;
14        int getDollars( ) const;
15        int getCents( ) const;
16        friend const Money operator +(const Money& amount1, const Money& amount2);
17        friend const Money operator -(const Money& amount1, const Money& amount2);
18        friend bool operator ==(const Money& amount1, const Money& amount2);
19        friend const Money operator -(const Money& amount);
20        friend ostream& operator <<(ostream& outputStream, const Money& amount);
21        friend istream& operator >>(istream& inputStream, Money& amount);
22    private:
23        int dollars; //Luong tien am duoc bieu dien bang so dollar am va
24        int cents; //so cent am. Am $4.50 duoc bieu dien bang -4 va -50.
```

Ví dụ nạp chồng << và >>

```
25     int dollarsPart(double amount) const;
26     int centsPart(double amount) const;
27     int round(double number) const;
28 };
29
30 int main()
31 {
32     Money yourAmount, myAmount(10, 9);
33     cout << "Nhập vào một lương tiền (dollar): ";
34     cin >> yourAmount;
35     cout << "Lương tiền của bạn là " << yourAmount << endl;
36     cout << "Lương tiền của tôi là " << myAmount << endl;
37     if (yourAmount == myAmount)
38         cout << "Chúng ta có lương tiền như nhau.\n";
39     else
40         cout << "Một trong hai chúng ta giàu hơn.\n";
41     Money ourAmount = yourAmount + myAmount;
42     cout << yourAmount << " + " << myAmount
43         << " bằng " << ourAmount << endl;
44     Money diffAmount = yourAmount - myAmount;
45     cout << yourAmount << " - " << myAmount
46         << " bằng " << diffAmount << endl;
47     return 0;
48 }
```

Vì << và >> trả về một tham chiếu nên có thể được sử dụng nối tiếp

Ví dụ nạp chồng << và >>

```
50  /*Xem định nghĩa hàm thành viên khác và các hàm được nạp chồng khác
51  trong giao trình*/
52  ostream& operator <<(ostream& outputStream, const Money& amount)
53  {
54      int absDollars = abs(amount.dollars);
55      int absCents = abs(amount.cents);
56      if (amount.dollars < 0 || amount.cents < 0)
57          //giải thích trường hợp dollars == 0 hoặc cents == 0
58          outputStream << "$-";
59      else
60          outputStream << '$';
61      outputStream << absDollars;
62      if (absCents >= 10)
63          outputStream << '.' << absCents;
64      else
65          outputStream << '.' << '0' << absCents;
66      return outputStream;
67  }
```

Trong hàm main cout được gán cho outputStream

Trả về một tham chiếu

Ví dụ nạp chồng << và >>

```
68 //Su dung iostream va cstdlib:
69 istream& operator >>(istream& inputStream, Money& amount)
70 {
71     char dollarSign;
72     inputStream >> dollarSign; //hopefully
73     if (dollarSign != '$')
74     {
75         cout << "Khong co dau dollar khi nhap tien.\n";
76         exit(1);
77     }
78     double amountAsDouble;
79     inputStream >> amountAsDouble;
80     amount.dollars = amount.dollarsPart(amountAsDouble);
81     amount.cents = amount.centsPart(amountAsDouble);
82     return inputStream;
83 }
```

Trong hàm main cin được
gắn cho inputStream

Trả về một tham chiếu

Ví dụ nạp chồng << và >>

Kết quả thực hiện:

```
Nhap vao mot luong tien (dollar): $123.45
Luong tien cua ban la $123.45
Luong tien cua toi la $10.09
Mot trong hai chung ta giàu hơn.
$123.45 + $10.09 bang $133.54
$123.45 - $10.09 bang $113.36
```

Toán tử gán, =

- Phải được nạp chồng như toán tử thành viên
- Được nạp chồng tự động
  - Toán tử gán mặc định
    - Sao chép thông minh thành viên
    - Các biến thành viên từ một đối tượng → tương ứng với các biến thành viên từ một đối tượng khác
- Mặc định cho các lớp đơn giản
  - Nhưng với các con trỏ → phải tự viết

Tăng và giảm

- Mỗi toán tử có hai phiên bản
  - Ký hiệu tiền tố: `++x`;
  - Ký hiệu hậu tố: `x++`;
- Phải phân biệt khi nạp chồng
  - Phương pháp nạp chồng chuẩn → tiền tố
  - Thêm tham số thứ hai kiểu `int` → hậu tố
    - Chỉ để đánh dấu giúp bộ biên dịch
    - Chỉ rõ hậu tố được cho phép

Nạp chồng toán tử mảng, [ ]

- Có thể nạp chồng [ ] cho lớp
  - Để sử dụng với các đối tượng thuộc lớp
  - Toán tử phải trả về một tham chiếu
  - Toán tử [ ] phải là một hàm thành viên

Tóm tắt

- Các toán tử C++ dựng sẵn có thể được nạp chồng
- Các toán tử thực ra chỉ là các hàm
- Hàm bạn truy cập trực tiếp thành viên private
- Các toán tử có thể được nạp chồng như là các hàm thành viên
  - Số hạng thứ nhất là đối tượng gọi
- Hàm bạn giúp tăng hiệu quả
  - Không cần thiết nếu đã có các hàm truy cập/hàm biến đổi
- Tham chiếu đặt tên cho biến bằng một bí danh
- Có thể nạp chồng <<, >>
  - Kiểu trả về là một tham chiếu